

Asia: VN/19831/2023

Työrauhalainsäädännön kehittäminen - luonnos hallituksen esitykseksi työehtosopimuslain, työriitojen sovittelusta annetun lain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Yleiset huomiot

Yleiset huomionne esityksestä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusia rajoituksia työntekijöiden työtaisteluoikeuteen, niiden tuomista hyvitysseuraamuksen ja työriitalain 17 §:n sakkorangaistuksen piiriin sekä hyvitysseuraamuksen tason merkittävää korotusta kaikkien työrauhavelvollisuuden vastaisten työtaisteluiden osalta. Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi, työntekijöihin kohdistuva sanktio, jonka perusteella työntekijä voitaisiin tuomita maksamaan 200 euron suuruinen hyvitysseuraamus, jos tämä olisi jatkanut sellaista työtaistelua, jonka tuomioistuin on tuominnut lainvastaiseksi.

Palkansaajakeskusjärjestöt (SAK, Akava ja STTK) ovat 19.10.2023 antaneet yhteisen eriävän mielipiteen työrauhakysymyksiä käsitelleen työryhmän mietintöön. Akavan jäsenliittona Loimu ry yhtyy palkansaajakeskusjärjestöjen eriävään mielipiteeseen.

Työtaisteluiden määrä on vähentynyt huippuvuosiin verrattuna. Kollektiivisen työoikeuden lähtökohtana on työtaisteluvapaus, joka ei ole rajoittamatonta. TEhtol:n 8 § ei ole menettänyt merkitystään työrauhan turvaajana. Järjestelmää ei tule kehittää kohti absoluuttista työrauhavelvoitetta erilaisin laajaksi viedyin rajoituksin. Ensimmäinen työehtosopimuksia koskeva laki, työehtosopimuslaki on säädetty vuonna 1924. On selvää, että työrauhalainsäädäntö kokonaisuutena vaatii kehittämistä, mutta sääntelyä tulisi kehittää yhteistyössä, kokonaisuutena ja pitkäjänteisesti. Sopimisjärjestelmän rapauttamisen sijaan olisi pohdittava, mitkä ovat työtaistelujen takana olevat syyt ja miten voimme ennalta ehkäistä työtaisteluun ajautumista. Työriitojen sovittelujärjestelmää pitäisi uudistaa ja valtakunnansovittelijan toimivaltaa laajentaa sekä vahvistaa sovittelun resursseja.

Nykytilan ja sen arviointi

1 luku - Asian tausta ja valmistelu

2 luku - Nykytila ja sen arviointi

Työryhmätyöskentely ja lainsäädäntömuutosten valmistelu on tapahtunut erittäin nopealla aikataululla. Palkansaajajärjestöt ovat olleet mukana valmistelussa, mutta tosiasiallisesti palkansaajajärjestöjen näkemyksiä ei ole huomioon otettu lainvalmistelussa. Käytännössä tämä romuttaa kolmikantaisen lainvalmistelun toimivuutta- jatkossa työelämän säännökset saattavat muuttua nopeastikin kulloistenkin poliittisten päättäjien asettamien raamien mukaisesti. Tämä ei ole pidemmälle tähtäimellä kenenkään etu, yhteisesti työelämän säädöksiä kolmikantaisesti valmistelemalla on saatu merkittäviä ja hyviä tuloksia.

Yleisperustelut - luvut 3-6

3 luku - Tavoitteet

4 luku - Ehdotukset ja niiden vaikutukset

5 luku - Muut toteuttamisvaihtoehdot

Esityksessä on arvioitu taloudellisia vaikutuksia sekä vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksiin on arvioitu ainoastaan yleisellä tasolla sekä melko suppeasti. Vaikutusarvioinnissa esitetään ja korostetaan yksipuolisesti erityisesti esitettyjen muutosten positiivisia vaikutuksia yrityksille.

Työllisyysvaikutuksissa ja vaikutuksissa työelämään korostetaan muutosten vahvistavan työnantajan direktio-oikeutta sekä tehtyjen työehtosopimusten sitovuutta. Tässä yhteydessä ei ole millään tavoin huomioitu kokonaisuudessa järjestelmän kehittämistä myös työntekijän kannalta tasapuolisempaan suuntaan. Vaikuttavuusarviointi olisi tullut tehdä perusteellisesti ja riittävässä aikataulussa.

TEhtoL:n 8 §:n lähtökohta on työrauhavelvoitteen relatiivisuus. Hyvityssakkojen esitetty tuntuva nostaminen ilman työrauhasäännösten kokonaisvaltaista kehittämistä, johtaa käytännössä kohti absoluuttista työrauhavelvoitetta.

Jo tälläkin hetkellä yksittäinen työntekijä voi joutua vastuuseen laittomaan työtaisteluun osallistumisesta yleisten vahingonkorvausnormien mukaisesti. Nyt esityksen mukaisesti työntekijälle voitaisiin lisäksi määrätä maksettavaksi erillinen hyvitysmaksu 200 euroa. Käytännössä siis yksittäinen työntekijä saattaisi joutua tilanteeseen, että hän maksaisi hyvitysmaksun mahdollisen

vahingonkorvauksen lisänä. Työntekijälle asetettavan hyvitysseuraamuksen vaikutuksia ei ole työntekijöiden osalta arvioitu lainkaan. Esityksessä ei ole esimerkiksi arvioitu uuden sanktion suhdetta voimassa olevaan sääntelyyn tai viranomaisten toimintaan mukaan luettuna tuomioistuimet. Tällaisen erillisen sanktiomaksun säätäminen on täysin tarpeetonta ja työntekijän oikeusturvan vaarantavaa. Työryhmätyössä ei ole käytännössä huomioitu lainkaan palkansaajapuolen esittämiä näkökohtia.

8 a§ [myötätuntotyötaistelun rajoitukset]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Ehdotettu sääntely on erittäin tulkinnanvarainen sekä tarpeeton.

Jo tälläkin hetkellä myötätuntotaistelu voitaisiin katsoa kielletyksi. Esim. TT 88/1973, TT 11/1997, TT 71/1995 ja 26/1995 on pohdittu kysymystä siitä, ettei aitokaan tukityötaistelu saa olla niin laaja ja vaikutuksellinen, että työtaisteluun ryhtyneiden oma työehtosopimus menettäisi olennaisesti merkitystään työrauhan turvaajana. Laajojen tukitoimenpiteiden varalta on siis jo sinänsä mahdollista, että työtuomioistuin katsoisi kyseisen toimen kohdistuneen ko. alan omaan työehtosopimukseen

8 b § [Poliittiseen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Poliittisia työtaisteluita voidaan pitää yhtenä perustuslain suojaamana vapaan kansalaistoiminnan muotona. Historiallisessa katsannossa poliittisia mielenilmaisuja on jo kauan käytetty painostustarkoituksessa valtiota ja muita julkisen vallan käyttäjiä vastaan. Poliittisia työtaisteluita on ollut Suomessa hyvin vähän ja niiden merkitys on ollut pieni. Kuvaavaa on, että niitä ei edes tilastoida erikseen. Tämän vuoksi ei voida sanoa, että kyse olisi sellaisesta yhteiskunnallisesta ongelmasta, johon olisi välttämätöntä puuttua kansalaisten perusoikeuksia rajoittamalla.

9 § [Hyvityssakko]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Esityksen mukaisesti hyvityssakkoa ollaan erittäin tuntuvasti korottamassa nykyisestä enimmäismäärästä sekä säätämällä hyvityssakolle erityinen alaraja.

TEhtoL:n 8 §:n lähtökohta on työrauhavelvoitteen relatiivisuus. Hyvityssakkojen esitetty tuntuva nostaminen ilman työrauhasäännösten kokonaisvaltaista kehittämistä, saattaa sinällään käytännössä johtaa kohti absoluuttista työrauhavelvoitetta, kun työtaistelutoimiin (myös TEhtoL:n kannalta sallittuihin) ei uskalletaisi ryhtyä hyvityssakkoseuraamuksen pelossa.

Hyvityssakko voidaan jo tälläkin hetkellä tuomita toistuvana lainvastaisen olotilan jatkuessa. Työtuomioistuin on myös käytännössä osoittanut mahdollisuutensa antaa tarvittaessa tuomioita muutamissakin päivissä. Esim. TT 43/1997 tuomittiin työtaistelu laittomaksi 10.9., TEhtol:n vastaisen toiminnan jatkuessa uusi tuomio 44/1997 annettiin jo 12.9. Työtuomioistuimella on siis jo tälläkin hetkellä mahdollisuus tuomita hyvityssakkoseuraamus uudelleen aina niin kauan kunnes laitton toiminta päättyy, joten näin tuntuvasti esitetty hyvityssakkoseuraamuksen korottaminen ei tässä kohtaa ole millään tavalla perusteltua. Hyvityssakkoseuraamuksen tuntuva nostaminen ei ole myöskään tasapainossa sen kanssa, että samanaikaisesti ei ole tarkasteltu kokonaisuutena työnantajalle laittomasta toiminnasta seuraavia sanktioita. Hyvityssakon määrän tuntuva nosto ilman työrauhasäännösten kokonaisvaltaista kehittämistä, johtaa käytännössä kohti absoluuttista työrauhavelvoitetta, eikä näin tuntuva nosto ole mitenkään asiallisesti perusteltua. Tässä yhteydessä, kun hyvityssakkojakin tuntuvasti nostetaan, niin pitäisi ehdottomasti tarkastella myös työnantajan neuvotteluvollisuutta ja työehtosopimuksen tulkintaetuoikeuden määrittelyä.

10 § [Hyvityssakkoon tuomitseminen]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Hyvityssakon noston osalta ei ole huomioitu kansainvälisten sopimusten asettamia reunaehtoja. Seuraamukset työrauhavelvollisuuden vastaisistakaan lakoista eivät saa olla suuruudeltaan sellaisia, että ne todennäköisesti johtaisivat ammattiliiton hajoamiseen tai uhkaisivat ammattiliiton toimintaa ja estäisivät niiden laillista ammattiyhdistystoimintaa.

Lakiin lisättävät otsikoinnit

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

1 § Lain tarkoitus ja soveltamisala

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

7 § Ilmoitus työnseisauksesta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Poliittisten työtaistelujen osalta sovittelumekanismi ei tule kyseeseen, ja myötätuntotyötaistelujenkin osalta sovittelu koskee vain pääriitaa. Ilmoitusaika ei siis palvele sitä tehtävää, jota varten se alun perin on työriitalakiin säädetty. Mietinnössä poliittisten ja myötätuntolakkojen ilmoitusaikaa on perusteltu siten, että lyhyempi ilmoitusaika on perusteltu, koska näitä työnseisauksia ei sovitella. Mietinnössä seitsemän päivän ilmoitusaikaa perustellaan lisäksi siten, että se antaa työnantajalle mahdollisuuden varautua esimerkiksi henkilöstöjärjestelyin

työnseisaukseen. Aikaisemmin voimassa olleissa keskusjärjestösopimuksissa on suositettu neljän päivän ilmoitusaikaa näihin työtaisteluihin liittyen. Vastaava sääntely on sisällytetty myös joihinkin työehtosopimuksiin. Neljän päivän ilmoitusaika on siten tällä perusteella riittävä.

8 a § Myötätuntotyötaistelun rajoitukset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Työehtosopimuksilla sitoudutaan työrauhaan koskien omaa työnantajaa ja toista työehtosopimusosapuolta. Työehtosopimuksilla ei sitouduta absoluuttiseen työrauhaan, joka koskee kaikkia työnseisauksia tai mielenilmauksia. Tästä syystä rajoitusten erittely ja jaottelu sillä perusteella, onko myötätuntotyötaistelun järjestäjä työrauhavelvollisuuden alainen vai ei, ei ole kestävä. Myötätuntotyötaistelu ei kohdistu omaan työnantajaan, joten sillä, onko työrauha voimassa vai ei, ei pitäisi olla merkitystä myötätuntotyötaistelun laillisuuden arvioinnissa

8 b § Poliittiseen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Poliittisia työtaisteluja on ollut Suomessa hyvin vähän ja niiden merkitys on ollut pieni. Kuvaavaa on, että niitä ei edes tilastoida erikseen. Tämän vuoksi ei voida sanoa, että kyse olisi sellaisesta yhteiskunnallisesta ongelmasta, johon olisi välttämätöntä puuttua kansalaisten perusoikeuksia rajoittamalla. Ajallinen rajoitus lakko-oikeuteen on selkeästi kansainvälisen sääntelyn vastainen.

8 c § Työtaisteluoikeus virkasuhteessa

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Julkisen sektorin virkamiesten ja viranhaltijoiden rajoitettu työtaisteluoikeus on perustuslain ja kansainvälisten sopimusten sekä yhdenvertaisuuden näkökulmasta epäoikeudenmukaista ja kyseenalaista. Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea on toistuvasti todennut, että virkamiesten lakko-oikeutta pitäisi tarkastella heidän tehtäviensä luonteen eikä oikeudellisen asemansa näkökulmasta.

18 a § Hyvitys

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Samat huomiot kuin työehtosopimuslain 9 §:ssä.

18 b § Hyvityksen rahamäärän tarkistaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

3 luvun 6 § Laittomaksi julistetun työnseisauksen jatkaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Yksittäinen työntekijä ei voi tällä hetkellä joutua vastuuseen TEhtol:n 8 §:n mukaisesti. Yksittäistä työntekijää voidaan kuitenkin vaatia vastuuseen jonkin muun normin perusteella.

Seuraamusjärjestelmä on jo olemassa, joten ei ole mitään tarvetta säätää työntekijälle erillistä ”seuraamusmaksua”. Vastuu mahdollisista työrauhavelvollisuuden vastaisista toimista on kohdistuttava jatkossakin vain työntekijäjärjestöihin, jotka tekevät päätökset työtaistelutoimiin ryhtymisestä.

Esityksessä on useita työntekijän oikeusturvaan sisältyviä puutteita. Esityksessä ei lainkaan oteta lainkaan kantaa muun muassa siihen, mikä taho asettaisi tämän työntekijäkohtaisen seuraamuksen, miten työntekijä voisi hakea tähän päätökseen tai ratkaisuun muutosta ja missä ajassa. Mietinnön mukaisilla toimilla rajoitetaan työntekijöiden perustuslain mukaisia oikeuksia, jolloin lainsäädännöllä on huolehdittava muun muassa riittävästä oikeusturvajärjestelystä, kuten muutoksenhakumahdollisuudesta. Myös muista menettelyllisistä oikeusturvatakeista on huolehdittava työntekijän oikeusturvan toteuttamiseksi.

4 luvun 9 § Laittomaksi julistetun työnseisauksen jatkaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Kytömaa Anna
Luonnon-, ympäristö- ja metsätieteilijöiden liitto Loimu ry